

EVALUACIJA FESTIVALA NUŠIĆIJADA KAO TURISTIČKE MANIFESTACIJE

THE EVALUATION OF THE NUSICIJADA FESTIVAL AS A TOURISTIC EVENT

Dr Svetislav Lj. Marković, profesor
Visoka škola tehničkih strukovnih studija
e-mail: svetom@open.telekom.rs
Čačak, Srbija

Miloje Ostojić, spec. menadžmenta
Turistička organizacija Ivanjice
e-mail: ostojaiv1@gmail.com
Ivanjica, Srbija

Zoran Živković, master menadžmenta
Kompanija „Sloboda“
e-mail: zoran.m.zivkovic@gmail.com
Čačak, Srbija

Bratislav Stojiljković, dip. ing., viši kustos
Muzej Nikole Tesle, e-mail:
bratislav.stojiljkovic@tesla-museum.org
Beograd, Srbija

REZIME

Nušićijada, praznik humora i veselja, starogradskog i čaršijskog duha, predstavlja kolaž festival sa kvalitetnim sadržajima koji doprinose bogaćenju kulturnog života zajednice, kako lokalnog stanovništva, tako i posetilaca i gostiju. Festival je protkan specifičnom atmosferom i prepoznatljiv po šarolikosti svojih elemenata, koji čine dobro uklopljenu celinu. Pretnja velikog komediografa Branislava Nušića „viđen si za Ivanjicu!“ sada predstavlja poziv na festival satkan od brojnih umetničkih formi. Ovaj festival obeležavaju eminentni umetnici i renomirane institucije, ali on nudi šansu lokalnom stanovništvu da izrazi svoje talente ne zapostavljajući sadržaje koje zajednica nudi u odnosu na programe u kojima učestvuju izvođači proslavljeni na nacionalnoj i međunarodnoj sceni. U radu je data analiza procene uspešnosti za tri obnovljene Nušićijade.

Ključne riječi: Nušićijada, festival, Ivanjica, evaluacija

SUMMARY

Nusicijada, the holiday of humor, joy and old- town spirit, represents the collage festival with quality contents that contribute to the enrichment of the cultural life of the community, the local residents and the visitors and guests as well. Festival is inwoven with specific atmosphere and recognizable by the divesity of its elements which together make a well-combined unity. The threat of the great comedian Branislava Nusic „you are seen for Ivanjica!“ is what now represents an invitation to this festival made of numerous artistic forms. This festival is marked by eminent artists i renowned institutions, but it also offers a chance to the local community to express their own talents, not neglecting in that way the contents that the community offers comparing to the program in which famous artists of the national and international scene participate in. In the work that follows the analysis of the success evaluation for the three festivals that took place is given.

Keywords: Nusicijada, festival, Ivanjica, evaluation

1. UVOD

Nušićijada je nastala iz turističko-zabavne priredbe pod nazivom „Septembar u Ivanjici“, koja je održana 1967. godine. Na njoj je, osim „Malog sajma“ i muzičkog programa, prikazana i revija domaćih filmova snimljenih po Nušićevim komedijama. Već sledeće godine manifestacija je promenila ime u Nušićijada i postala jedna od najpopularnijih u bivšoj Jugoslaviji. Iznenada je, bez zabrane, uz prećutnu saglasnost tadašnjih organizatora prekinuta 1972. godine. Smatra se da je glavni razlog bio ideološki „obračun“ tadašnjih komunista s vrednostima građanske Srbije, koje je Nušićijada stidljivo promovisala.

Festival je obnovljen 2010. godine. Održava se, kao i u vreme osnivanja, početkom septembra. Tada se, na nekoliko dana, cela Ivanjica pretvara u „srpsku varoš s kraja 19. i prve polovine 20. veka“. Inače, Ivanjica je varošica u zapadnoj Srbiji sa petnaestak hiljada stanovnika.

Slika 1. Logo Nušićijade

2. CILJEVI I ZADACI NUŠIĆIJADE

Osnovni ciljevi festivala su bogaćenje kulturnog života zajednice, njeno angažovanje, pokretanje mladih i talentovanih ljudi opštine i regiona i unapređivanje turističke ponude opštine, regiona i čitave zemlje.

Na organizaciji festivala partnerski rade lokalna samouprava opštine Ivanjica, Dom kulture, Turistička organizacija opštine i udruženje građana KudeS. Pored njih u organizaciji festivala učestvuju brojne institucije iz javnog sektora, organizacije civilnog društva i pojedinci. Posebnu ulogu u organizaciji festivala imaju njegovi volonteri – ivanjička omladina koja ga čini onakvim kakav jeste.

Novi model festivala utvrđen je posle višemesečnih ispitivanja i istraživanja, analiziranja arhive ranijih Nušićijada uz anketiranje njenih svedoka, ali i želja građana i objektivnih mogućnosti i potreba. On sadrži sve ono što je stara Nušićijada imala, a što je i danas atraktivno i izvodljivo, ali i mnoge nove sadržaje koji dopunjavaju program festivala. Pri pravljenju programa vodilo se računa o svim uzrastima i model kolaž festivala pokazao se kao izuzetno uspešan.

Tri do sada održane obnovljene Nušićijade ostvarile su izuzetan uspeh. Kombinovale su mnogobrojne kulturne sadržaje: muzičke koncerte, pozorišne predstave, izložbe, filmske projekcije, alternativne umetničke forme, edukativne programe, radionice, tribine... Novi festival zadržao je svoja stara obeležja poput glumca u ulozi Branislava Nušića, parade kostimiranih građana, revijalne fudbalske utakmice, pa ivanjička čaršija i njeni građani u tri festivalska dana poprimaju izgled s kraja 19. i početka 20. veka.

Sadržaji su se odvijali na dve bine na otvorenom (na velikoj bini na gradskom trgu i maloj tradicionalnoj sceni „Okruglo, pa na čoše“ smeštenoj u centru grada, takođe zadržanom sa

stare Nušićijade), na velikoj sceni Doma kulture i ostalim prostorijama u okviru ove institucije, ali i u kafanama, na terasama i baštama hotela i restorana, i na ulici kao posebnoj i najslikovitijoj sceni Nušićijade. Ukrašen karnevalski po ugledu na staru Nušićijadu, grad pretvoren u pozornicu, čini značajan deo identiteta festivala.

Zahvaljujući svom kvalitetu i dobroj celogodišnjoj promociji, Nušićijada beleži konstantni rast u broju posetilaca. Nju je 2010. posetilo oko 10.000, 2011. oko 30.000, a u 2012. godini, koju je obeležio pad posećenosti manifestacija, Nušićijada je ugostila između 35.000 i 40.000 gostiju.

Festival iz godine u godinu doprinosi kulturnoj decentralizaciji zemlje i pozicionira ne samo Ivanjicu, već jugozapadnu Srbiju, među lokacije sa najkvalitetnijim manifestacijama. On obogaćuje kulturni život zajednice, aktivira sve one koji žele da se uključe u određeni segment festivala sa posebnim akcentom na mlade i njihovu edukaciju, unapređuje turističku ponudu opštine i regiona, ali i čitave zemlje. Kroz ovaj festival region se pozicionira i na nacionalnom planu, ali i podstiče regionalnu saradnju, naročito uz pomoć umetnika iz okruženja.

Zahvaljujući Nušićijadi, mala ivanjička čaršija krajem avgusta i početkom septembra postaje velika zajedno sa velikim ljudima koji budu „viđeni za Ivanjicu“. Do sada su Ivanjicu u toku festivala posetila velika imena i institucije iz kulturnog života Srbije i regiona, poput Narodnog pozorišta iz Beograda, Kruševačkog pozorišta, ustanove kulture „Vuk“, Užičkog pozorišta, ERG Status teatra, Petra Božovića, Petra Kralja, Ljiljane Stjepanović, Gorice Popović, Dare Džokić, Milorada Mandića Mande, Gorana Sultanovića..., Filharmonije mladih „Borislav Pašćan“, Simfonijskog orkestra Ministarstva odbrane RS „Stanislav Binički“, Novosadskog big benda, Narodnog orkestra RTS, Kraljevskih gudača Sv. Đorđa, kvarteta Wonder String, bendova Zemlja gruva, SARS i MVP, grupe „Ljubojna“, Bajage i instruktora, Zvonka Bogdana, Vlatka Stefanovskog, Masima Savića, Vasila Hadžimanova, Predraga Cuneta Gojkovića, Merime Njegomir, ali i obrazovanja, izdavaštva, književnosti, novinarstva, poput Matice srpske, Službenog glasnika, Besedničkog instituta Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Zorana Panovića, i mnogih drugih umetnika, ali i talentovanih stvaralaca iz ivanjičkog kraja.

Nušićijada ima i podršku nacionalnih institucija koja zavisi od otvorenih opcija (pozivi, konkursi) ali i kontinuiteta u saradnji i ponuđenog kvaliteta. Od 2010. godine Turistička organizacija Srbije pomaže promociju festivala. Nekadašnje Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja, a današnje Ministarstvo finansija i privrede i njegov Sektor za turizam finansijski podržava manifestaciju od 2011. godine, dok je Ministarstvo kulture i informisanja 2010. godine Nušićijadu podržalo kroz program „Srbija u Srbiji“, a u 2012. finansijskim doprinosom.

Festival počinje da stiže i poverenje međunarodnih institucija. Pored Stalne radne grupe za ruralni razvoj (SWG RRD), međunarodne organizacije koja pokriva zemlje jugoistočne Evrope i podržava Nušićijadu od 2011. godine, Nušićijada je indirektno podržana od strane Evropske unije i programa PROGRES koji se sprovodi u južnoj i jugozapadnoj Srbiji.

Nušićijada za Ivanjicu i Ivanjičane predstavlja mnogo više od festivala. Zahvaljujući njemu započete su mnogobrojne aktivnosti koje se odvijaju u toku čitave godine i kroz rad sa mladima, kako kroz edukaciju tako i kroz male lokalne akcije, radi se na jačanju građanske svesti i ljudskog kapitala. Festival je, kao platforma za praksu volonterizma i institucionalizacije, postao i okidač za mnoge programe unapređenja civilnog društva, poput programa „Teorija u praksi“ i „Proaktivna zajednica“ za koji je udruženje građana KudeS dobilo podršku međunarodnog programa Progres.

Slika 2. Svečano otvaranje Nušićijade 2011. godine

3. NAGRADE I PRIZNANJA

Već prve godine obnovljena Nušićijada dobila je priznanje za najbolju tradicionalnu manifestaciju, „Turističku slagalicu“. Naredne godine dobila je nagradu „Turistički cvet“ kao najbolji specijalni događaj u funkciji promocije turizma. Nušićijada je 2012. godine dobila drugu nagradu na konkursu za najbolji promotivni film od strane Organizatora turističkih manifestacija Srbije i Privredne komore Srbije.

Nušićijada je osvojila i brojne nagrade za promotivni materijal i vizuelni identitet koji prati ne samo opšti motiv festivala – praznik humora i veselja, starogradskeg i čaršijskog duha – već i motiv koji se svake godine odredi kao tema festivala. Godina 2010. bila je u znaku povratka festivala na ivanjičku scenu posle skoro četiri decenije pauze. Sledeće, 2011. Nušićijada je slavila 100 godina hidrocentrale na Moravici („Kultura na struju, 100 godina svetlosti iz reke“), a 2012. Ivanjica je na Nušićijadi proslavljala 100 godina postojanja fudbalskog kluba „Javor“ („Više od igre“). Obavezni slogan, koji se koristi kao poziv na Nušićijadu: „Viđen si za Ivanjicu!“, nekadašnja pretnja danas predstavlja poziv na festival koji krasi kombinacija zabave i kulture, stil i dobar ukus, a na Nušićijadu se poziva preko medija, sajamskih promocija, štampanog promotivnog materijala koji se distribuira širom zemlje i preko internet prezentacije festivala – www.nusicijada.rs, koja se ažurira informacijama o aktivnostima vezanim za festival tokom čitave godine.

4. EVALUACIJA

Evaluacijom su obuhvaćene sve tri obnovljene Nušićijade.

4.1. Evaluacija 2010.

Procena uspešnosti rada 2010. godine, rađena je u okviru udruženja KudeS, kao nosioca najvećeg dela aktivnosti te godine. Iako je festival uspešno sproveden, Organizacioni odbor se od početka do samog kraja realizacije susretao sa velikim brojem izazova. U svakom segmentu organizacije javila se neka problematična situacija koja je mogla biti sprečena pravovremenim reagovanjem odgovornih institucija, angažovanjem profesionalaca ili boljom planskom pripremom. S obzirom da se radilo o prvom obnovljenom festivalu i timu koji je pun entuzijazma krenuo u ovaj izazov, pored očekivanih logističkih i infrastukturanih problema, glavni problemi bili su i: nedostatak ljudskih resursa, nezainteresovanost institucija i odgovornih pojedinaca za realizaciju festivala, nedostatak iskustva unutar tima koji realizuje

festival. Konstatovano je da je postojao globalni nedostatak poverenja u realizaciju festivala koji je tim uspešno prevazišao. Evaluacijom su identifikovani svi logistički i infrastrukturni problemi kao i smernice za prevazilaženje istih. Sistemski problematične situacije koje zahtevaju duži i kontinuirani rad predstavljale su osnovu za rad koje je udruženje građana KudeS planiralo u narednoj festivalskoj godini.

Preporuke Evaluacije 2010:

1. Pojačati ljudske/volonterske resurse putem konstantnog sistematičnog i planskog rada na regrutovanju volontera, angažovanjem stručnjaka/konsultanata za relevantne poslove.
2. Motivisati i animirati institucije da se aktivnije uključe u organizaciju i realizaciju festivala.
3. Napraviti realnu organizacionu šemu festivala sa jasnim podelama uloga.

4.2. Evaluacija 2011.

Evaluacija 2011. sprovedena je u saradnji udruženja KudeS i institucija koje su učestvovala u organizaciji i realizaciji festivala. Cilj evaluativnog procesa bio je: procena rada i uloga institucija u organizovanju i realizovanju festivala; procena nivoa odgovornosti institucija i sektora; procena kvaliteta i kapaciteta festivala kao i smer širenja festivalske čaršije; pravljenje plana rada za narednu godinu;

Festival je ocenjen kao jako uspešan i u velikoj meri predstavlja napredak u odnosu na prethodnu godinu, ali stvari koje su izlistane kao nepovoljne su one za koje su se svi složili da treba promeniti. Nušićijada treba da zadrži karakter starog festivala i amosferu prošlogodišnjeg, sa tendencijom da se iz godine u godinu širi. Predloženo je da se napravi analiza/procena proširenja čaršije zajedno sa relevantnim institucijama. Takođe, potrebno je raditi sa svakom institucijom ponaosob oko jasnog definisanja uloge i odgovornosti iste, kao i predlaganja osobe iz same institucije koja će biti zadužena za pitanje festivala tokom cele godine. Predloženo je i da se institucije opomenu da rade po zakonu i propisanim standardima uz jasno definisane kanale sankcionisanja nekorektnog ponašanja. Predloženo je i da festival poveća svoju turističku ulogu, kroz turističku promociju tokom trajanja festivala za šta treba da bude zadužena Turistička organizacija Ivanjice.

Posle procene i analize festivala konstatovano je da tokom godine rad treba usmeriti na institucionalizaciju, što podrazumeva:

1. Osnježivanje kapaciteta organizatora.
2. U većoj meri uključiti institucije čija uloga bi bila realizacija festivala.
3. Povećati ulogu saradničkih institucija.
4. Formiranje radne grupe (čiji su članovi predstavnici institucija iz svih sektora).
5. Održavanje sastanaka radne grupe i zajedničko pravljenje plana rada za narednu godinu.

4.3. Evaluacija 2012.

Udruženje građana KudeS angažovalo je spoljnog evaluatora za procenu uspešnosti Nušićijade 2012, sa idejom sagledavanja festivala sa neutralnog stanovišta i utvrđivanja strateških smernica za organizaciju događaja u narednim godinama. Evaluacijom Nušićijade 2012. obuhvaćene su sledeće ciljne grupe: članovi i članice organizacionog odbora, veliki broj volontera/volonterki, predstavnici donatora i sponzora događaja, koordinatori i koordinatorke radnih grupa i predstavnici institucija koje su učestvovala u organizaciji i/ili realizaciji festivala.

Osnovna ideja evaluacionog procesa bila je da se prikupe i analiziraju stavovi što većeg broja osoba uključenih u Nušićijadu, u kontekstu njihovog ličnog angažovanja i različitih aspekata organizacije (komunikacija, vidljivost, program...). Takođe, ne manje važno, trebalo je identifikovati i potencijalne probleme i propuste. Na osnovu svih prikupljenih informacija, trebalo je formulisati okvirne predloge za unapređenje festivala.

Ključna pitanja diskutovana i analizirana tokom procesa bila su: procena značaja festivala u lokalnim i regionalnim okvirima; procena uspešnosti predavljanja i popularisanja Nušićijade u javnosti; utvrđivanje liste (organizacionih) problema i predloga za njihovo rešavanje; analiza i ocena sadržaja festivala; definisanje prav(a)ca u kome događaj može/bi trebalo da se razvija.

Konstatovano je da je festival posle tri godine održavanja došao do tačke razvoja u kojoj je neophodno uspostaviti veću organizacionu disciplinu, kako bi se osiguralo da Nušićijada opstane na duže staze. Trenutna situacija je takva da entuzijazam angažovanih opada, a očekivanja lokalne zajednice rastu. Planovi se ne poštuju u potpunosti, uglavnom iz objektivnih okolnosti, ali često i zbog ličnih propusta/nezainteresovanosti pojedinih ljudi uključenih u organizaciju/realizaciju.

Zbog toga je u narednom periodu potrebno/poželjno:

1. Utvrditi zajedničku viziju Nušićijade.
2. Formalizovati odnose i utvrditi odgovornosti.
3. Napraviti strategiju komunikacije i uspostaviti jasne kanale komunikacije.
4. Napraviti balans između poželjnog i mogućeg.
5. Ojačati kapacitete lokalnih institucija.

5. ZAKLJUČAK

Nušićijada predavlja instituciju kulture koja promovise Ivanjicu uz veliku podršku i angažovanje lokalnog stanovništva, posebno mladih, i institucija vlasti, zadržavajući i konstantno unapređujući trenutne kolaž-forme.

Osnovni ciljevi festivala su bogaćenje kulturnog života zajednice i njeno angažovanje, kao i aktiviranje mladih i talentovanih ljudi opštine i regiona i unapređivanje turističke ponude opštine, regiona i čitave zemlje.

Posle pokretanja inicijative za njegovu obnovu i adaptaciju i brojnih analiza potreba i mogućnosti, utvrđeno je da obnovljena Nušićijada treba da bude kolaž festival koji će sadržati određene karakteristike i elemente starog, ali i nove sadržaje. Takođe je utvrđeno da je za opšte prilike festival u trajanju od tri dana (produženi vikend) optimalna mera. Iako postoje vizije Nušićijade kao sedmodnevnog festivala, objektivno je u ovom trenutku ograničiti ga na minimalna tri dana (u slučaju dovoljno prikupljenih finansijskih sredstava), dok mu trajanje treba produžiti u skladu sa prilikama i mogućnostima.

Što se tiče termina, prva nedelja septembra - stari termin, prihvaćen je iz brojnih razloga, od kojih su među značajnijima produžetak letnje turističke sezone, mogućnost organizovanja pozorišnog programa usled prestanka letnje pauze, lakše organizovanje dečjeg lokalnog programa posle povratka sa odmora... Zaključeno je da u godinama kada treba odlučiti između prvog vikenda u septembru, koji delimično zahvata poslednje dane avgusta, i vikenda koji sasvim zalazi u septembar treba odabrati prvi slučaj jer on garantuje veći broj posetilaca.

U toku Nušićijade čitava ivanjička čaršija pretvara se u pozornicu. Pored činjenice da njom defiluju građani u kostimima s kraja devetnaestog i početka dvadesetog veka, ona predavlja jednu razudenu festivalsku scenu na kojoj se odvijaju razne aktivnosti.

6. REFERENCE

- [1] Marković S., Ostojić M.: „Nušićijada“ po drugi put među nama, „Turističke novine“, god. 57, br. 1507/80, Beograd, jul/avgust 2010, str. 63÷67.
- [2] Strateške smernice za organizaciju festivala Nušićijada, KudeS, Ivanjica, 2013.
- [3] Ostojić M., Marković S.: Ivanjica - turistički vodič, Turistička organizacija opštine Ivanjica, Ivanjica, 2011, 64 str. ISBN 978-86-908955-3-3
- [4] www.nusicijada.rs